

РОЛЬ ІНСПЕКТОРА ОСВІТНЬОЇ БЕЗПЕКИ У ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ ЗА ОЗНАКАМИ СТАТІ

Саліонова Олена Володимирівна

*магістр Права, інспектор сектору «Служба освітньої безпеки»,
Кам'янець-Подільське районне управління поліції Головного управління
Національної поліції в Хмельницькій області
м. Кам'янець-Подільський, Україна*

Національна поліція України відіграє важливу роль в системі запобігання та протидії домашньому насильству. Кожна людина відповідно до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод має право на захист від незаконного насильства. Домашнє насильство за ознаками статі найбільш поширене правопорушення, яке вимагає постійного реагування правоохоронних органів. [1]

В умовах воєнного стану випадки вчинення насильства над дітьми значно збільшились. Діти більшу частину часу проводять у навчальних закладах, взаємодіють із учасниками освітнього процесу. Про те безпека дітей залишається основним питанням у наш час. У зв'язку з цим Кабінет Міністрів України ухвалив постанову від 1 листопада 2024 р. № 1245 «Про реалізацію експериментального проекту щодо посилення безпеки освітнього середовища в закладах загальної середньої освіти в умовах правового режиму воєнного стану». Відповідно до даного документу реалізовано проект взаємодії поліцейського і учасників освітнього процесу [2].

До основних обов'язків інспектора освітньої безпеки належить виявлення ознак насильства серед учнів або їхніх родин, проведення психологічної підтримки та консультування для постраждалих не тільки від домашнього насильства, а від воєнних дій також, організація тренінгів та семінарів для учнів, педагогів і батьків щодо протидії домашньому насильству, надання консультацій щодо прав людини та гендерної рівності. Інспектор освітньої безпеки спілкуючись із дитиною має притримуватись основних принципів, які допомагають створити довірливу атмосферу, забезпечити емоційну підтримку та сприяти розвитку здорових взаємин.

Аналізуючи поведінку дітей, насильство з боку одного з батьків або інших родичів, може бути спричинене традиційними гендерними стереотипами (наприклад, дискримінація за статтю, фізичні покарання, обмеження прав дівчат чи хлопців), яке значно впливає на психоемоційальну поведінку дитини.

Під час роботи із учнями, інспектор виявляє домашнє насильство, яке проявляється у фізичних травмах дитини. Наприклад побиття, синці, переломи, подряпини, забої, опіки, сліди від ланцюгів, гумових предметів, або інші травми, які не мають логічного пояснення (наприклад, у разі, коли дитина не може пояснити, як вона отримала ці травми).

Зазвичай в учнів, які є жертвами від домашнього насильства часто з'являються зміни в поведінці, такі як підвищена тривожність, депресивні стани, надмірна агресивність або замкнутість, виявлення страху перед поверненням додому, уникання певних ситуацій або вчителів, часті прогули або неповернення на урок чи відсутність у школі, оскільки учні можуть боятися повертатися в небезпечне середовище вдома.

Під час виявлення таких ситуацій серед учнів, інспектори освітньої безпеки мають взаємодіяти з педагогами, психологами та соціальними працівниками. Основним завданням є виявлення та аналіз причини такої поведінки у дитини. Тісна співпраця із вчителем допомагає з'ясувати обставини, в яких живе дитина, її внутрішній стан та встановити, якої допомоги потребує дитина.

Окрім цього, необхідно перевірити умови проживання дитини, чи забезпечено її потреби у повному обсязі, чи не обмежуються гендерні права. Можливо сім'я потребує сторонньої допомоги. Один із важливих чинників є отримання медичної допомоги, належне харчування та підтримка з боку батьків. Якщо сім'я не здатна надати належний догляд і підтримку дитині, необхідно оцінити, чи потребує вона соціальної допомоги або допомоги з боку соціальних служб, психологів, медичних закладів чи правоохоронних органів.

Важливо встановити коло спілкування дитини, друзів або однокласників з якими вона постійно проводить час після школи, також це може допомогти виявити, чи є у дитини соціальна підтримка поза домом, чи може вона звернутися до друзів або знайомих за допомогою, якщо це необхідно. Аналізуючи ситуацію, яка зумовила домашнє насильство над дитиною за ознакою статі, показує, що саме дитина стає жертвою домашнього насильства, інспектор зобов'язаний притягнути до відповідальності кривдника, для збереження права на свободу, особисту недоторканність та захист гідності.

19 грудня 2024 року набрав чинності Закон № 3733-IX «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та інших законів України у зв'язку з ратифікацією Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами». Дані зміни стосуються зокрема питання вчинення насильства за ознаками статі. [3]

У Кодексі України про адміністративні правопорушення визначено окрему статтю 173-6 «Вчинення насильства за ознакою статі», яка передбачає санкції для кривдника. Закон зазначає, що у разі вчиненні насильства за ознакою статі (фізичного, психологічного або економічного характеру), спрямованих проти особи через її належність до певної статі чи через стереотипні уявлення про соціальні ролі, обов'язки та поведінку жінок або чоловіків у суспільстві, за такі дії встановлено покарання у вигляді штрафу, громадських робіт на строк від двадцяти до сорока годин або виправних робіт на термін до одного місяця з відрахуванням двадцяти відсотків заробітку. У разі вчинення таких дій повторно протягом року, санкція передбачає більш суворе покарання [3].

Окрім цього, систематичне вчинення домашнього насильства за ознакою статі, передбачає кримінальну відповідальність за вчинення діянь, передбачену ст. 126-1 Кримінального кодексу України [4].

Підсумовуючи вище викладене, причини домашнього насильства над дітьми за ознакою статі є складними і багатofакторними. У період воєнного стану ці фактори можуть посилюватися, оскільки війна часто призводить до психологічного, емоційного та соціального стресу, який може мати серйозний вплив на родину.

Література:

1. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 19.02.2025)

2. Постанова Кабінету Міністрів України від 6 вересня 2024 р. № 1029 «Про реалізацію експериментального проекту щодо розвитку автономії деяких закладів вищої освіти» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1029-2024-%D0%BF#Text> (дата звернення: 19.02.2025)

3. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення про адміністративні правопорушення та інших законів України у зв'язку з ратифікацією Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами: Закон України від 22 травня 2024 року № 3733-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3733-20#n24> (дата звернення: 19.02.2025)

4. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 19.02.2025)